

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ajo-oikeutta koskevia tieliikennelain säännöksiä. Ehdotuksen mukaan kaksi- ja kolmipyöräisen mopon kuljettamiseen ei enää riittäisi pelkästään 15 vuoden ikä, vaan lisäksi vaadittaisiin ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus. Pienitehoisen mopon kuljettamiseen vaadittaisiin edelleen vain 15 vuoden ikä.

Lisäksi säädettäisiin oikeudesta kuljettaa

mopoa Ahvenanmaan maakunnassa annetun mopon ajoluvan nojalla koko valtakunnan alueella. Esitys liittyy kaksi- ja kolmipyöräisten mopojen kuljettamiseen vaadittavan M-ajokorttiluokan käyttöönottoon, joka muutoin toteutetaan lakia alemmanasteisin säädöksin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Tieliikennelain (267/1981) 64 §:n mukaan mopoa saa kuljettaa vain 15 vuotta täyttänyt henkilö. Muita mopon kuljettajaa koskevia vaatimuksia ei ole asetettu. Muiden moottorikäyttöisten ajoneuvojen kuin mopon tai kävellen ohjattavaksi tarkoitettun moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettamiseen vaaditaan ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus.

Mopo määriteltiin aikaisemmin moottoriajoneuvoksi, jonka suurin sallittu rakenteellinen nopeus oli 40 km/h ja suurin sallittu moottorin tilavuus 50 cm³. Euroopan yhteisöjen ajoneuvoteknisen lainsäädännön täytäntöön panemiseksi ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista annettua asetusta (1256/1992) muutettiin 1 päivänä toukokuuta 1998 voimaan tulleella asetuksella siten, että aiempi mopoluokka jaettiin L₁-, L₂-luokkiin ja pienitehoisiin mopoihin. Mopolla tarkoitetaan nykyään kaksipyöräistä (L₁-luokka) tai kolmipyöräistä (L₂-luokka) moottoriajoneuvoa,

jonka moottorina on enintään 50 cm³:n polttomoottori ja jonka suurin rakenteellinen nopeus on enintään 45 km/h. Pienitehoisella mopolla tarkoitetaan kaksipyöräistä polkimin varustettua mopoa, jonka suurin rakenteellinen nopeus on 25 km/h ja jonka moottorin enimmäisteho on 1 kW. Tarkemmat mopoja koskevat säännökset ovat edellä mainitussa asetuksessa ja ajoneuvojen käytöstä tiellä annetussa asetuksessa (1257/1992).

Mopo kehittyi omaksi ajoneuvoluokakseen 1950- ja 1960-luvuilla. Mopon kuljettajalle säädettiin 15 vuoden vähimmäisikä vuonna 1957, ja samaan aikaan tuli voimaan mopojen liikennevakuutuspakko. Mopojen rekisteröintivelvollisuus tuli voimaan vuonna 1995. Mopojen määrä oli korkeimmillaan 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin vakuutuslaitosten mukaan Suomessa oli käytössä runsaat 200 000 mopoa. Vuoden 1998 lopussa Ajoneuvohallintokeskuksen ajoneuvorekisterissä oli 99 820 rekisteröityä mopoa. Ajoneuvohallintokeskuksen ajoneuvorekisterin mukaan vuonna 1998 otettiin käyttöön 6 988 uutta mopoa.

Kevyttä nelipyörää ei voimassa olevan ajoneuvolainsäädännön mukaan pidetä mopona, eikä sen kuljettaminen ilman ajokorttia ole sallittua. Ajokorttiasetuksen (845/1990) mukaan kevyen nelipyörän kuljettaminen edellyttää B-luokan ajoneuvon ajo-oikeutta. Uudessa kaksi- ja kolmipyöräisten moottoriajoneuvojen tyyppihyväksyntää koskevassa neuvoston direktiivissä 92/61/ETY kevyet nelipyörät katsotaan mopoksi, mikä edellyttää kansallisen ajoneuvolainsäädännön tarkistamista vastaavaan käytäntöön siirtymiseksi. Tämä johtaa myös kevyen nelipyörän kuljetusoikeuden uudelleen tarkasteluun.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Yhteisön ajokortista annettu neuvoston direktiivi 91/439/ETY ei koske mopoja. Jäsenvaltiot voivat itse päättää mopon ajo-oikeudelle asetettavista vaatimuksista. Kansainvälisen kuljettajantutkimuskomitean (CIECA) toukokuussa 1998 keräämien tietojen mukaan mopojen kuljettamiseen oikeuttava ajokortti tai ajolupa on otettu käyttöön lähes kaikissa Euroopan maissa, poikkeuksina Suomi, Kreikka, Liettua, Puola, Venäjä ja Turkki. Mopon ajo-oikeuden saamisen vähimmäisikä vaihtelee eri maissa. Useissa maissa vaaditaan 16 vuoden ikää, eräissä maissa vähimmäisikä on alempi kuin 15 vuotta. Suomessa ja Ruotsissa vähimmäisikä on 15 vuotta, Norjassa ja Tanskassa 16 vuotta. Lähes kaikissa niissä maissa, joissa on käytössä mopojen kuljettamiseen oikeuttava ajokortti, ajokortin saamisen edellytyksenä on pakollisen teoriakokeen suorittaminen. Eräissä maissa vaaditaan myös pakollisen ajokokeen läpäisemistä. Lisäksi eräissä maissa mopokortin saamisen edellytyksenä on pakollinen teoriaopetus sekä muutamissa maissa myös pakollinen ajo-opetus.

Kevyen nelipyörän kuljettajaa koskevat vaatimukset vaihtelevat eri maissa. Osassa maita kevyen nelipyörän kuljettaminen rinnastetaan mopon kuljettamiseen, osassa auton kuljettamiseen.

1.3. Nykytilan arviointi

Viimeisen kymmenen vuoden aikana mopo-onnettomuuksissa on Suomessa kuollut vuosittain keskimäärin noin 20 ihmistä (5 %

kaikista liikennekuolemista) ja loukkaantunut noin 500 ihmistä (4 % kaikista liikenteessä loukkaantuneista). Varsinkin lievistä mopo-onnettomuuksista jää kuitenkin todennäköisesti huomattava osa tilastojen ulkopuolelle kuten muistakin vastaavista kevyen liikenteen onnettomuuksista.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna vakaviin onnettomuuksiin joutuvat erityisesti nuoret 15 — 17-vuotiaat sekä iäkkäät yli 65-vuotiaat mopoilijat. Ongelmana ovat lisäksi ajo-oikeutta vailla olevien 10 — 14-vuotiaiden kuljettajien onnettomuudet. Mopoilijoiden liikenneturvallisuuksitilanne on pitemmällä aikavälillä parantunut ja viimeisen vuosikymmenen aikana vakiintunut nykytasolle. Liikenneturvallisustoimia on kuitenkin edelleen suunnattava myös mopoilijoiden turvallisuuden parantamiseen.

Kesäkuun alusta 1997 voimaan tulleen kevyttä liikennettä koskeneen tieliikennelainsäädännön muutoksen yhteydessä mopoilijoiden ja muiden kevyen liikenteen väylillä liikkuvien välisten onnettomuuksien vähentämiseksi mopoliikenne siirrettiin pyöriteiltä ajoradoille muun liikenteen joukkoon. Toukokuun alusta 1998 voimaan tulleen ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista annetun asetuksen muutoksen myötä mopojen rakenteellinen nopeus nousi 40 km/h:sta 45 km/h:iin. Mopojen rakenteessa ja käyttöympäristössä tapahtuneet muutokset asettavat mopoilijan tiedoille ja taidoille aikaisempaa suuremmat vaatimukset. Mopoilijan on entistä enemmän pystyttävä ottamaan huomioon muuta liikennettä.

Kevyet nelipyörät muistuttavat ulkoisesti henkilöautoa, ja niitä käytetään samoilla väylillä kuin muitakin moottoriajoneuvoja. Kevyet nelipyörät vaativat erityisesti kaksipyöräisiin mopoihin verrattuna huomattavan tilan liikenteessä, minkä vuoksi ne joutuvat liikkumaan ajoradalla autoliikenteen seassa silloinkin, kun mopot voivat käyttää pyörätietä tai piennarta. Kevyet nelipyörät ovat huomattavan kevyitä, ja niiden kori suojaa kuljettajaa ja matkustajaa oleellisesti huomattavasti enemmän kuin henkilöauton kori. Maantieliikenteessä kevyen nelipyörän henkilöautoa selvästi heikommasta suorituskyvystä johtuva pienempi nopeus saattaa aiheuttaa muulle liikenteelle yllättäviä tilanteita. Erityisen vaarallisia nämä tilanteet ovat pimeässä ja huonoissa keli- ja näkyvyysolosuhteissa. Koska kevyen nelipyörän kuljettaminen liikenteessä on käytännössä samanlaista kuin

henkilöauton kuljettaminen, kevyen nelipyörän kuljettajaa koskevien vaatimusten tulisi olla samat kuin auton kuljettajalla. Kevyen nelipyörän kuljettajalla on oltava riittävät valmiudet ajoneuvon kuljettamiseen liikenteessä sekä terveydentilansa, ikänsä että ajoneuvon kuljettamiseen liittyvien tietojen ja taitojen puolesta.

2. Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset

Mopon kuljettaminen on nuorelle usein ensimmäinen kosketus moottoriliikenteeseen ja on näin pohja liikennekäyttäytymiselle ja -asenteille siirryttäessä vaativampien luokien ajoneuvojen kuljettajaksi. Mopon ajo-oikeuden hankkiminen kuljettajantutkinnon teoriakokeen suorittamisella antaisi mopoilijalle perustiedot liikenteestä ja parantaisi mopoilijan edellytyksiä selviytyä liikenteessä. Valmistautuminen kokeeseen lisäisi mopoilijan valmiuksia ja voisi osaltaan lisätä halukkuutta vapaaehtoiseen koulutukseen. Ajokoetta ei vaadittaisi, sillä ajokokeen järjestäminen olisi ongelmallista ja ajokoe edellyttäisi myös ajo-opetuksen järjestämistä. Alle 15-vuotiaita ei myöskään haluta oikeuttaa itsenäiseen ajoharjoitteluun muun liikenteen seassa. Mopon ajo-oikeuden hankkiminen teoriakokeen suorittamisella korostaisi lisäksi nuoren kuljettajan vastuuta omasta toiminnastaan liikenteessä. Esityksen tavoitteena on liikenneturvallisuuden parantaminen kevyessä liikenteessä vähentämällä mopoiluun liittyvää onnettomuusriskiä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ajo-oikeutta koskevia tieliikennelain säännöksiä siten, että myös mopoa saisi kuljettaa vain se, jolla on ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus. Mopon kuljettamiseen vaadittaisiin edelleen 15 vuoden ikä. Pienitehoisen mopon kuljettamista koskisi kuitenkin vain tämä ikävaatimus. Asetuksella säädettäisiin otettavaksi käyttöön uusi ajokorttiluokka M, jonka ajo-oikeus käsittäisi kaksipyöräiset (L₁-luokka) ja kolmipyöräiset (L₂-luokka) mopot. M-luokan ajokortti vaadittaisiin kaikilta säännösten voimaantulon jälkeen 15 vuotta täyttäviltä kaksi- ja kolmipyöräisen mopon kuljettajilta. M-luokan ajoneuvon ajokorttilupaa koskevat terveystaivaukset sekä liikenneerikkomusten seuranta olisivat samat kuin traktorin kuljettajilla voimassa olevien säännösten mukaan. M-luokan ajo-

kortin saaminen edellyttäisi kuljettajantutkinnon teoriakokeen suorittamista. M-luokan ajokortin suorittaminen ei edellyttäisi pakollista ajo- tai teoriaopetusta. Lisäksi ehdotetaan, että Ahvenanmaan maakunnassa annettu mopon ajolupa (förarbevis) oikeuttaisi kelpoisuutensa mukaisesti kuljettamaan mopoa koko valtakunnan alueella. Ulkomailla mopon kuljettamiseen annettujen lupien kelpoisuudesta Suomessa säädettäisiin asetuksella.

Esityksessä ei ehdoteta liikenneturvallisuussyistä muutoksia kevyen nelipyörän kuljetusoikeuteen. Kevyen nelipyörän kuljettamiseen vaadittaisiin edelleenkin 18 vuoden ikä ja B-luokan ajoneuvon ajo-oikeus.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Poliisi perisi ajokorttiluvan myöntämisestä 200 markkaa, johon sisältyisi Ajoneuvohallintokeskuksen ajokortin valmistamisesta perimä 60 markkaa. Lisäksi Ajoneuvohallintokeskus perisi kuljettajantutkinnon teoriakokeen suorittamisesta 70 markkaa. Mopon ajo-oikeuden hankkijalle aiheutuisi näin ollen välittömiä kustannuksia kaikkiaan 270 markkaa. Mahdollinen vapaaehtoinen koulutus jäisi oppilaan kustannettavaksi. Lisäksi kustannuksia tulisi lääkärintodistuksen hankkimisesta.

Esityksestä aiheutuisi Ajoneuvohallintokeskukselle kustannuksia lähinnä tietojärjestelmiin tehtävistä muutoksista. Liikennetietojärjestelmän ajokorttirekisteriin lisättäisiin uusi ajokorttiluokka, ja lisäksi muutoksia pitäisi tehdä myös kuljettajantutkintorekisteriin, teoriakoeohjelmaan sekä käytettäviin lomakkeisiin. Kustannukset olisivat noin 800 000 markkaa. Lisäksi muutoksesta aiheutuisi jonkin verran työtä poliisille.

Muutoksilla ei kokonaisuutena arvioida olevan yhteiskunnallisia kustannuksia lisäävää vaikutusta. Pitemmällä aikavälillä liikenneturvallisuuden paranemisen arvioidaan vähentävän mopo-onnettomuuksista johtuvia sairaanhoitokustannuksia ja muita yhteiskunnallisia kustannuksia.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole varsinaisia organisatorisia vaikutuksia.

3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esitys ei vaikuttaisi ennen muutosten voimaantuloa 15 vuotta täyttäneiden asemaan. M-luokan ajokortti vaadittaisiin muutosten voimaantulon jälkeen 15 vuotta täyttäviltä kaksi- ja kolmipyöräisten mopojen kuljettajilta. Pienitehoisen mopon kuljettamiseen vaadittaisiin edelleen vain 15 vuoden ikä.

4. Asian valmistelu

Ehdotus mopon ajo-oikeutta koskevaksi muutokseksi on valmisteltu liikenneministeriön ja Ajoneuvohallintokeskuksen yhteistyönä.

Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä liikenneturvallisuustyötä tekeviltä viranomaisilta, järjestöiltä ja yhteisöiltä. Lausunnoissa ehdotukseen on suhtauduttu myönteisesti. Esitys on valmisteltu ehdotuksen pohjalta virkatyönä liikenneministeriössä.

5. Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset annettaisiin asetuksella ja liikenneministeriön päätöksellä. Laisa säädettäisiin ajo-oikeudesta yleensä. Tarkemmat säännökset mopojen ajokorttiluokasta, ajokorttilupaa koskevista terveysvaatimuksista sekä ikävaatimuksista annettaisiin asetuksella. Kuljettajantutkinnon teoriakokeeseen sovellettaisiin ajokorttiasetuksen soveltamisesta annettua liikenneministeriön päätöstä (846/1990).

6. Voimaantulo

Uuden ajokorttiluokan käyttöön ottaminen aiheuttaa muutoksia tietojärjestelmiin. Muutosten valmistelu edellyttää varautumista. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2000 alusta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 64 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 676/1990, sekä
lisätään 64 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa ja laissa 1242/1997, uusi 5 momentti seuraavasti:

64 §

Ajo-oikeus

Muuta moottorikäyttöistä ajoneuvoa kuin pienitehoista mopoa tai kävellen ohjattavaksi tarkoitettua moottorikäyttöistä ajoneuvoa saa kuljettaa vain se, jolla on ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus. Asetuksella voidaan säätää erityistapauksia koskevia poikkeuksia.

Pienitehoista mopoa saa kuljettaa vain 15 vuotta täyttänyt henkilö.

Ahvenanmaan maakunnassa annettu ajolupa (förarbevis) on voimassa koko valtakunnan alueella. Ulkomailla annetun mopon ajoluvan kelpoisuudesta Suomessa säädetään asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Sillä, joka on täyttänyt 15 vuotta ennen tämän lain voimaantuloa, on edelleen 64 §:n ajo-oikeutta koskevan vaatimuksen estämättä oikeus kaksi- tai kolmipyöräisen mopon kuljettamiseen.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Liikenneministeri *Olli-Pekka Heinonen*

Laki

tieliikennelain 64 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 64 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 676/1990, sekä
lisätään 64 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa ja laissa 1242/1997, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

64 §

Ajo-oikeus

Muuta moottorikäyttöistä ajoneuvoa kuin mopoa tai kävelen ohjattavaksi tarkoitettua moottorikäyttöistä ajoneuvoa saa kuljettaa vain se, jolla on ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus. Asetuksella voidaan säätää erityistapauksia koskevia poikkeuksia.

Mopoa saa kuljettaa vain 15 vuotta täyttänyt henkilö.

Ehdotus

64 §

Ajo-oikeus

Muuta moottorikäyttöistä ajoneuvoa kuin *pienitehoista* mopoa tai kävelen ohjattavaksi tarkoitettua moottorikäyttöistä ajoneuvoa saa kuljettaa vain se, jolla on ajoneuvon luokkaa vastaava ajo-oikeus. Asetuksella voidaan säätää erityistapauksia koskevia poikkeuksia.

Pienitehoista mopoa saa kuljettaa vain 15 vuotta täyttänyt henkilö.

Ahvenanmaan maakunnassa annettu ajolupa (förrarbevis) on voimassa koko valtakunnan alueella. Ulkomailla annetun mopon ajoluvan kelpoisuudesta Suomessa säädetään asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Sillä, joka on täyttänyt 15 vuotta ennen tämän lain voimaantuloa, on edelleen 64 §:n ajo-oikeutta koskevan vaatimuksen estämättä oikeus kaksi- tai kolmipyöräisen mopon kuljettamiseen.
